

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Evangelikus dogmatika. Irta dr. Masznyik Endre theol. akad. ny. 3. tanár. Pozsony. Előbbi füzetünkben már jeleztük e mű megjelenését, most kissé bővebben ismertetjük. Szerző neve ismeretes olvasóink előtt, kinek „Luther Élete” című művéről 2. füzetünkben megemlékeztünk. Theologiai téren csakugyan nagyon hátra vagyunk maradva, miért méltányolni is tudjuk szerző panasztát s így annál nagyobb örömmel fogadunk minden ily irányú művet. E dogmatikában az ág. hitv. ev. egyház symbolicus és az ó-lutheri theologusok dogmatikus tana van előadva, melynek rendszeres feldolgozásával szerző szolgálatot tett egyházának. Igaz, hogy szerző nem szól, hanem csak szólaltat, nem alkot, nem szerez, hanem csak alakít és szerkeszt s így műve ó-irányú marad, melyben az újabb idők theologiai fejlődésének nem jut tér, azonban az újabb fejlődés sincs nyom nélkül a fejezetek elé helyezett repertoriumokban. Szerző nagy szorgalommal gyűjtötte össze mindazon művek jegyzékét, melyek hazánkban napjainkig megjelentek s melyeknek szerző nyomára jöhetett; ezen kívül a külföldi s különösen a német-irodalom jelesebb termékeit is közli, mi szakudósainknak megbecsülhetetlen, a papnövendékeknek pedig — a mennyiben a mű tankönyv is lehet — helyes utmutató. A mű felosztása következő: I. Rész: az üdvigazság, mint kiutatkozott igazság. 1. az Ige. 2. az Irás. II. Rész: az üdvigazság, mint hitigazság. 1. Theologia. 2. Anthropologia. 3. Cristologia. 4. Soteriologia. 5. Eschatologia. A mű nyelvezet egyszerű, világos és így könnyen érthető. A mű ára 2 frt. (G.)

Bölcsészettörténet. Irta dr. Szlávik Mátyás a philosophia tanára Eperjesen. I. Görög bölcsészet. Ára 75 kr. Eperjes 1888. — A mű 99 lapon tárgyalja a görög bölcsészet történetét. Szerző akadémiai tankönyvül szánta művét. — Zeller s más jelesebb írók nyomán dolgozott elég önállósággal. — Bevezetésében szól röviden a bölcsészettörténet irodalmáról, a magyar írókat is felemlíti, azután az antik bölcsészet felosztásáról, mely 3 korszakra oszlik. I. A görög bölcsészet Anaxagorasig. II. A görög bölcsészet a sophistáktól Aristotelesig. III. Az Aristoteles utáni bölcs. rendszerek a neoplatonikus iskola felosztásáig. — Irónak csejlja valóban elismerésre méltó. — Akadémiai tankönyv még a Paueré, a mi leginkább említésre méltó, de ez világosabb, részletezőbb. — Író a már meglévő kevés magyar művet is felhasználta, nevezetesen Dománovszky terjedelmes művét, a nélkül, hogy ezek hibáit elsajátította volna. — Irálya elég magyaros. Azonban a szórend nem mindenütt helyes. Egy példát említék csak tér szűke miatt a 24 lapról. „E finom atomok golyó alakú tüzből állanak, mely az egész testben fordul elő,” a helyett, hogy előfordul. — Megérzik, hogy író igen sokat olvas német műveket s ennek az alapján germanismussal él. — Különben Kazinczy óta, ki erőnek erejével ültette át nyelvünkbe a germanismust, ez egészen otthonos lett nyelvünkben. — De azért kerülnünk kell. — Csinál új szót is 64 l. czélműködés, mely nyelvtanilag helyesen van alkotva, de az eszmét nem fejezi ki teljesen. — Különben műve elég szépen van írva. Ohajtjuk, hogy a második rész is minél előbb napvilágot lásson.

„Lég y hű!” Evangel. keresztény vallástan serdültébb confirmandusok számára. — Irta Grátz Mór kolozsvári evangel. lelkész. Ára 40 kr. Kolozsvár 1888. — Szerző egy régebb kiadott német műve után ujra átdolgozta magyar nyelven e művét. Röviden érthetően és szép magyarsággal tárgyalja művében I. a hittant, II. keresztény erkölcstant, III. az üdv eszközeit, IV. a ker. egyh. történelmét. V. Választanokat. A függelékben Jézus életét, példázatait, Luther életét. — Élvezettel olvastuk át e kis művét. — Jegyzetekben minden cikk alatt megfelelő szent írásbeli helyeket, velős mondatokat közöl nagy írók művei-

ből, a mi emeli e könyvecske értékét. — A mű, mint uttörő is figyelemre méltó. Erdélyben ily nemű munkák nem igen vannak, tudtunk szerént nincs is magyar nyelven. — E műben pár szó van az unitáriusokról is. A választótan nincs mind kiemelve az ágost. és unitáriusok között, de a főbb említve van. — Végszavában 72 l. így ír: „A különféle prot. egyházak főadata pedig, hogy egymást mindinkább kellő méltánylásban részesítsék, egymást megértsék és szeressék s előnyeiket egymást közt kicseréljék.“ Egész művén áthúzódik a modern theologia befolyása íróra.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházi törvényeinek és szabályrendeleteinek tára. I. kötetét vettük, mely az erdélyi ev. ref. egyházkerület törvényeit tartalmazza. — Megjelent Kolozsváron 1888. — Ára 45 kr. 115. l. Első részében szól az egyház képviseleti és kormányzati hatóságairól. Második részében az egyházi tisztviselőkről és egyes egyháztagokról. Harmadik részben a lelkészválasztásról. Negyedik részben az országos ref. egyházi közalapról. Azután tárgyalja az egyházi törvénykezés szerkezetét, a törvénykezési rendtartást. A mű tisztán, világosan, választékosan van írva jó magyarsággal, s azoknak, a kik összeállították dr. Kolozsvári Sándornak és dr. Szász Bélának első sorban becsületére válik.

A biharmegyei régészeti és történelmi egyesület évkönyve 1885/6—1887/8. Szerkesztette Hegyesi Márton titkár. Nagy-Váradi 1888. — A 152 lapra terjedő füzetben nevezetesebb közlemények: A nagyváradi ezüstsület. dr. Römer Fl. Ferencztől. „Segesvár és Petőfi“ id. Gyalokai Lajostól, s több történelmi közlemény Hegyesi Márton jeles tollából. — A nagyváradi vár ostroma Dombi Lajostól. Végül az egyesület vagyonáról, működéséről, alapszabályairól van kimerítő tudósítás. — A könyv tanulságos és érdekes olvasmányokat tartalmaz.

É r t e s í t ő k. Az unitárius vallásközönség iskoláiról az 1887—88. tanévben. — Szerkesztette Kovács János igazgatótanár. IX. évfolyam. Kolozsvár, 1888. — Tudtak-e a középkoriak latinul? — czimmel dr. Brassai ismert kitűnő tollából egy értekezést közöl. — A kolozsvári unitárius főtanodában a theológián volt 15 növendék. — A gymnasiumban 255. Az elemi osztályban 54. Tanerők száma 34. — A tanuló ifjúság összes létszáma a papjelöltekkel együtt 331. — Angol nyelvet tanult 14 növendék, gyorsírást 6, zenét 36, orgonázást 8. A tanuló ifjúság részesült 4984 frt 50 kr. segélyben. Az ifjúsági egyletekben több arany pályadíj osztatott ki. — Pap Sándorné, szül. Kovács Katalin 100 frt alapítványt tett le a papnövendékek részére, kik maguk is gyűjtöttek alapot. — Kovács Dénes 1000 frtot jó tanulók részére. — A toronai középtanodában volt 101 növendék, ebből unitárius 34, az elemi iskolában 60 növendék. Unitárius 20. — Tanerő vallásfelekezetünk részéről 7. A tanulók és köztanítók javadalma 1890 frt. — A székely-kereszturi középtanodában volt a gymnasiumban 101, az elemi iskolában 21 tanuló. Unitárius 85. — Összes tanerők száma 9. — A tanulók a vizsga alkalmával többféle nemű pénzjutalomban részesültek. — É r t e s í t ő a n - e n y e d i ev. ref. Bethlen-főiskola 1887/8-ki tanévéről. — Makkai Domokos rector-professor évről beszéde nyitja meg a füzetet. A főiskolában a theológián volt 68, a gymnasiumban 321. a tanítóképzőben 44 és az elemi iskolában 271 tanuló, összesen 704. — A tanári kar áll 12 rendes és 5 segédtanárból, 5 szaktanítóból és 6 tanítóból. Összes tanerők száma 28. — Az ifjúság 15,515 frt segélyben részesült. — É r t e s í t ő a b r a s s ó i m. kir. állami ipariskoláról. 1887—1888. Szerkesztette Killyén Endre. Brassó, 1888. Végül Mátyástól „Az olvasás módszeres kezeléséről az alsófoku ipariskolában“ című értekezés van benne szépen, világosan írva. — Tanerők száma 12. — Tanulók száma év elején 339. Unitárius 25. — É r t e s í t ő a b r a s s ó i elemi és polgári iskoláiról. 1887—1888. Szerkeszté Orbán Ferencz. — Geöcze Sarolta értekezését közli „egészségtani oktatás a polgári leányiskolában“ czimen. — Összesen a tanulók száma év végén 597. — Tanerő 28. — É r t e s í t ő a m a r o s - v á s á r h e l y i ev. ref. főiskoláról. 1887—1888. Kiadta Bedőházi János. Az intézetben volt tanerő száma 26. Tanulók 213. — A tanulók 3344 frt 21¹/₂ kr javadalomban és 3 drb arany jutalomban részesültek. Az értesítőben „közölve van a főiskola történelmének a folytatása K o n c z József tollából. Erész nagy becsét kölcsönöz az értesítőnek. (D.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Trefort Ágoston, vallás- és közoktatásügyi minister augustus hó 22-én elszóllittatott az élők sorából. A vesztesség, mely a nemzetet Trefort közoktatásügyi minister halálával érte, egyszersmind a mi vesztességünk. Emlékezetünkben felujlnak ama nagyszerű alkotások, melyeket 16 évi ministersége alatt létesített: a nép-, ipar- és réaliskolák, a képzőművészetek és felsőbb oktatás nagyszerű intézetei. Az hogy közoktatásunk ma európai színvonalon áll, nagy részt a Trefort érdeme: e francia eredetű, de lángoló hazafiságu magyar államférfi nevét kiirthatatlan betűkkel véste be nemzeti előhaladásunk történetébe. Bár maga katolikus, a más vallásuak iránt is méltányos, igazság és törvényszerető volt. Ő adatott először államsegélyt kolozsvári főiskolánk számára. A végleges szerződés megkötése előtt elragadta a halál. Vajha az elhunyt utóda örökölné a nagynevű előd szabadelvűségét, méltányosságát igazság és hazaszeretetét.

Egyházi Főtanácsunk aug. 30. 31. és sept. 1. napjain tartotta meg ülését Kolozsvárt Méltóságos Daniel Gábor főgondnok és Főtisztelendő Ferencz József püspök ur elnöklete alatt. A szépszámu gyűlés tárgyalásait, s az Egyh. Képv. Tanács évi működéséről felolvasott jelentéseket jövő füzetünkben egész terjedelmükben fogjuk adni. Itt csak azt említjük fel, hogy az Egyházi Főtanács ez alkalommal határozott a „Protestáns Irodalmi Társaság“-ba való belépés iránt. E tárgy igen érdekes vitára adott alkalmat. Voltak többen, kik tekintve amaz ellenszenves hangokat, melyek a református egyház némely köreiből nyilvánultak az unitáriusokkal való szövetkezés ellen, elhalasztani ohajtották az Irodalmi társulatba belépést. Azonban a mintegy másfél óráig tartott, s magas színvonalon járt vitában mégis az a nézet jutott érvényre, hogy az Egyházi Főtanács nem teheti, hogy ne pártoljon egy oly társulatot, melynek megalapításában a protestánsok összes püspökei és főgondnokai közreműködtek, s a melynek alakítására az ők aláírásukkal felhiva is lett; miért is határozatképpen kimondatott, hogy az unitárius egyház egészben, mint pártfogó tag 500 frttal belép a Magyar Prot. Irodalmi Társaságba. És ez a maga rendén van. Az unitárius egyház nem maradhat el oly magas rendű miveltségi czélok pártolásától, milyeneket a Magyar Prot. Irod.